

■ Του ΧΑΡΗ ΣΤΡΑΤΙΑΔΑΚΗ*

Αναδιφώντας το χθες (298)

Ο Ειρηναίος Γαλανάκης ως ιστορική και κοινωνική προσωπικότητα, δέκα χρόνια μετά την εκδημία του (4)

Συνεχίζουμε και σήμερα τη σειρά άρθρων για τον μακαριστό Ειρηναίο Γαλανάκη. «... Η διακονία του στη Γερμανία του έδωσε τη δυνατότητα να δηλώσει δυναμικότερα την εναντίωση του στους συνταγματάρχες. Κάθε Σάββατο έκανε στο Μόναχο μέσω του Ραδιοφωνικού Σταθμού της Βαυαρίας, της γνωστής «Ντίοπε Βέλλε», στο «Πρόγραμμα για τους φιλοξενούμενους εργάτες», εκπομπή για τους Έλληνες μετανάστες. Στις 23 Μαρτίου του 1974 έκανε μια ιστορική ομιλία, για την οποία κλήθηκε σε απολογία από τον Πατριάρχη. Να υπενθυμίσουμε ότι Πατριάρχης ήδη από δύο χρόνια πριν δεν ήταν ο κρατικός Αθηναγόρας αλλά ο -κατώτερος των περιστάσεων- Δημήτριος.

Είχε πει τότε ο Ειρηναίος: «Προτιμώτερο είναι, σε καιρούς χαλεπούς, να κηρύττει κανείς ευθαρσώς την αλήθεια, παρά να παραμένει δουλοπρεπώς στο παρασκήνιο ή να συνεργάζεται υποκριτικά με την πολιτική εξουσία της στιγμής». Στην απολογία του την 28^η Μαρτίου 1974, περισσότερο κατήγορος παρά απολογούμενος, αφού αναφέρθηκε στις αλλεπάλληλες προσπάθειες υπονόμευσής του από το ελληνικό προξενείο, στην παρακολούθησή και στις απειλές που δεχόταν, σημείωσε ότι «από μίαν τοιαύτην στάση έναντι ενός Επισκόπου δύναται κανείς να συμπεράνει ότι η τρομοκρατία ασκείται εις βάρος άλλων ασθενεστέρων και ελαχίστων τέκνων του εν Γερμανία Ελληνισμού».

Ακολούθησε η πτώση της δικτατορίας και τα «Δεσποτικά». Με τον όρο αυτό η ιστορία της Εκκλησίας της Κρήτης παρουσιάζει μια ποικιλία διαδραματισθέντων γεγονότων σε πολλές ιστορικές περιόδους, με κοινό παρονομαστή την επέμβαση της εκάστοτε κρατικής εξουσίας στα εσωτερικά της. Στην περίπτωση του μακαριστού μητροπολίτη τα πράγματα εξελίχθηκαν διαφορετικά: εδώ είχαμε αντιστροφή, δηλαδή τη δυναμική εισβολή των πιστών της εκκλησίας, οι οποίοι ήρθαν σε άμεση σύγκρουση με την ηγεσία της.

Θυμίζω συντομογραφικά: Η Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Κρήτης αποφάσισε να ισχύσει το «μεταθετόν» και μετέθεσε τον μέχρι τότε Μητροπολίτη Κισάμου Κύριλλο στην Μητρόπολη της προτίμησής του. Αμέσως ξεκίνησαν παρασκηνακές ενέργειες για την πλήρωση της έδρας. Το ποίμνιο μέσω του Δημοτικού Συμβουλίου Καστελλίου αποφάσισε ομόφωνα και έστειλε επιστολή στον αρχιεπίσκοπο Κρήτης Ειρηναίο, με την παράκληση να συμφωνήσει ώστε το Συμβούλιο να διατυπώσει αίτημα για την επαναμετάθεση του Ειρηναίου Γαλανάκη στη Μητρόπολη, από την οποία είχε απομακρυνθεί.

και παλιότερα, το έτος 1879. Ακολούθησαν λαϊκές συνελεύσεις, ορισμός Επιτροπής Αγώνα, η συλλογή χιλιάδων υπογραφών υπό μορφή δημοψηφίσματος, μηχανοκίνητες πορείες, ομιλίες σε κινηματογράφους των Χανίων και της Αθήνας, περιοδεία της Επιτροπής Αγώνα σ' ολόκληρη την Κρήτη, με κατάληξη την Αρχιεπισκοπή στο Ηράκλειο.

Στις 12 Δεκεμβρίου, εορτή του πολιούχου του Καστελλίου Αγίου Σπυρίδωνα, το Καστέλι έζησε μια από τις μεγαλύτερες συγκεντρώσεις λαού στα χρονικά του, όπως είχε συμβεί

Η ηγεσία της Εκκλησίας, η οποία ποτέ δεν έβρεψε συμπάθειες για τον Ειρηναίο, απάντησε με την εκλογή ως Μητροπολίτη μιας αμφιλεγόμενης προσωπικότητας, όπως το έδειξε και η μεταγενέστερη βιωτή του, όταν πια με μετάθεση στη μητρόπολη Λέρου, Καλύμνου και Αστυπάλαιας βρέθηκε στο μάτι του παρεκκλησιαστικού κυκλώματος, οπότε το Οικουμενικό Πατριαρχείο τον εξανάγκασε σε παραίτηση.

του στο Καστέλι. Η Ιερά Σύνοδος προσπάθησε τότε να επανορθώσει και το κατόρθωσε, έστω και πλειοψηφικά και με αποχώρηση των 3 από τα 7 μέλη της, κατόπιν και άνωθεν πολιτικών παρεμβάσεων, με τη μετάθεση του ήδη εκλεγμένου μητροπολίτη και την επανεκλογή ως Μητροπολίτη Κισάμου και Σελίνου του Ειρηναίου Γαλανάκη. Η Κίσαμος και το Σέλινο πανηγύρισαν και μαζί τους ολόκληρη η Κρήτη, με τη συγκέντρωση 30 χιλιάδων Κρητικών υπό βροχή στην τελετή της ενθρόνισής του στις 15 Φεβρουαρίου 1981.

Η εκλογή του παράλληλα με την απαλλαγή του Ειρηναίου στις 29 Σεπτεμβρίου 1980 από τα καθήκοντά του στη Μητρόπολη Γερμανίας, έκανε το καζάνι να ξεχειλίζει και το ποίμνιο, όχι και τόσο «ποιμνίο» πια, προχώρησε στην κατάληψη του Μητροπολιτικού Μεγάρου και στο κτίσιμό με πλίνθους των εισόδων των εκκλησιών. Προχώρησε ακόμα και σε «απαγωγή» του Ειρηναίου από το ρουχασστήριό του στην Αγία Σοφία και στη μεταφορά

Όμως το παραπάνω σκηνικό, παντελώς ασυνήθιστο σε θρησκευτικούς χώρους, έδωσε την ευκαιρία σε κάποιους εκκλησιαστικούς παράγοντες, οι οποίοι ουδέποτε αναγνώρισαν στις τάξεις τους, να επαναφέρουν στη μνήμη τον επιθετικό προσδιορισμό «Κόκκινος Δεσπότης», με τον οποίο τον είχε φιλοδώρησει η δικτατορία των συνταγματάρχων. Αναφέρει σχετικά, ανώτατος εκκλησιαστικός παράγοντας της Κρήτης: «Το αποτέλεσμα ήταν καλό για την Εκκλησία. Ποιο όμως θα ήταν το επόμενο μεγάλο πρόβλημα; Η παρουσία του Μητροπολίτη Κισάμου και Σελίνου στη Σύνοδο. Μερικοί δεν τον ανεγνώριζαν... Δεινή η θέση του Αρχιεπισκόπου. Τι να κάνει; Θυμούμαι την πρώτη Σύνοδο με παρόντα τον Ειρηναίο. Θεελλώδης η συνεδρίασή της. Η μάχη άρχισε αμέσως μετά την προσευχή... Ο Ειρηναίος δεν μιλούσε. Υπέμενε. Προσευχόταν. Παρακαλούσε για την αγάπη του Θεού και την ειρήνη της Εκκλησίας. Τελικά πρῶτα ενυψε η σύνεση. Να τον δεχτούν οι ελάχιστοι αντιφρονούντες ως παρατηρητή. Η ανεξικακία του Ειρηναίου έδωσε λύση». «Και τινες της κουστωδίας ελειοδύρισαν και εχλεύασαν αυτόν»..., προσθέτω εγώ.

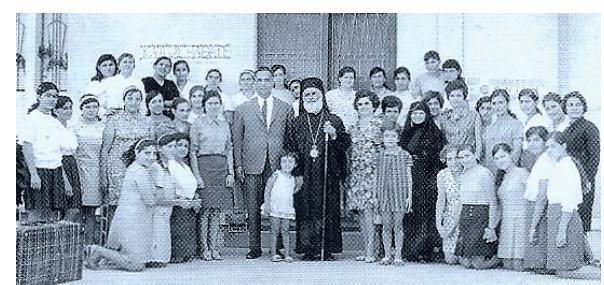
τα λιγοστά δέντρα...». Ήταν οι αγαπημένοι του βοσκοί, τους οποίους δεν δίστασε να καταδικάσει όταν δεν σεβάστηκαν τη φύση και την κατέστρεφαν με τις ετήσιες «καύσεις βοσκοτόπων» που προκαλούσαν.

Από τα παραπάνω προκύπτει ασφαλώς το ερώτημα των αιτίων της λαοφιλίας του Ειρηναίου, το οποίο έχει μέχρι στιγμής ατελώς απαντηθεί. Σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο ίδιος δεν χαριζόταν, ούτε σε πολιτικούς αλλά ούτε και στο ποίμνιό του, όταν χρειαζόταν. Θα έχουμε παρακάτω την ευκαιρία να μιλήσουμε για την αγάπη του για τις Μαδάρες και τους βοσκούς. Όμως το φθινόπωρο του 1984, που υπήρξε καταστροφικό για τον Αποκόρωνα, όπως και το μεταγενέστερο του 1992, από τις γνωστές και σήμερα «κτηνοτροφικές πυρκαγιές», δε δίστασε να απειλήσει με επίτιμα, δηλαδή με πνευματικές κυρώσεις και τιμωρίες, εκείνους, όπως έγραψε «... που με οποιοδήποτε τρόπο, είτε διότι θέλουν οικόπεδα είτε διότι θέλουν χειμαδιά βάζουν φωτιά και καταστρέφουν όχι μόνο τα ξερά χόρτα αλλά και τα λιγοστά δέντρα...». Ήταν οι αγαπημένοι του βοσκοί, τους οποίους δεν δίστασε να καταδικάσει όταν δεν σεβάστηκαν τη φύση και την κατέστρεφαν με τις ετήσιες «καύσεις βοσκοτόπων» που προκαλούσαν.

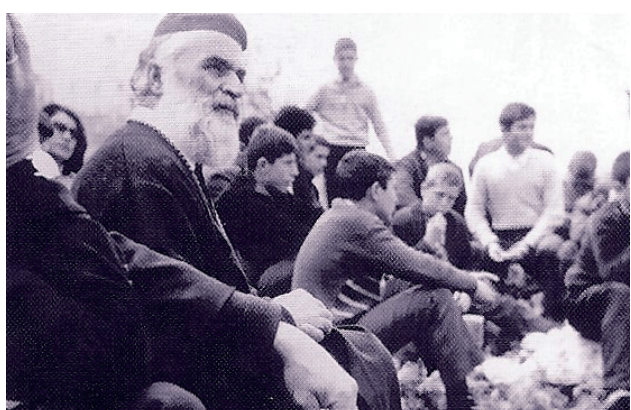

μασία του ακρωτηρίου Σπάθα σε Ακρωτήρι Ειρήνης, την καθιέρωση Βραβείου Ειρήνης, το οποίο αργότερα πήρε το όνομα του δολοφονηθέντος Ούλοφ Πάλμε και τα εγκαίνια το έτος 1983 στη Μητρόπολη Κισάμου και Σελίνου Κέντρου Μελέτης Προβλημάτων Ειρήνης. Η συνολική δραστηριοποίησή του τον έκανε αντικείμενο υπόγειων κατηγοριών, για «εκκοσμίκευση», «νεωτερισμούς» (θεωρώντας ως ασυμβίβαστο με την καλογεργική ζωή το άσπρο γακαδάκι πάνω από το αντερί!) και «κοσμοπολιτισμό» (υπονοώντας οι κατηγοροί του τα ανοίγματα της Μητρόπολής του και της Ορθόδοξης Ακαδημίας Κρήτης προς την Οικουμένη).

Όπως ήταν αναμενόμενο, και μετά την επιστροφή του μακαριστού μητροπολίτη, η πολιτική του θέση - με την αρχική έννοια του όρου πολιτική- δίοδος δεν αμβλύθηκε. Την πενταετία 1982-1987 πρωτοστάτησε σε εκδηλώσεις υπέρ της ειρήνης. Θυμίζω τη μετονομάση του ακρωτηρίου Σπάθα σε Ακρωτήρι Ειρήνης, την καθιέρωση Βραβείου Ειρήνης, το οποίο αργότερα πήρε το όνομα του δολοφονηθέντος Ούλοφ Πάλμε και τα εγκαίνια το έτος 1983 στη Μητρόπολη Κισάμου και Σελίνου Κέντρου Μελέτης Προβλημάτων Ειρήνης. Η συνολική δραστηριοποίησή του τον έκανε αντικείμενο υπόγειων κατηγοριών, για «εκκοσμίκευση», «νεωτερισμούς» (θεωρώντας ως ασυμβίβαστο με την καλογεργική ζωή το άσπρο γακαδάκι πάνω από το αντερί!) και «κοσμοπολιτισμό» (υπονοώντας οι κατηγοροί του τα ανοίγματα της Μητρόπολής του και της Ορθόδοξης Ακαδημίας Κρήτης προς την Οικουμένη).

Οι υπόγειες αυτές κατηγορίες είχαν έρθει να προτεθούν στις παλιότερες για «υλιστικό Χριστιανισμό», υπονοώντας οι κατηγοροί τις προσπάθειες για την αντιμετώπιση της φτώχειας, με τα αγροτικά και τα επαγγελματικά κέντρα, και την προαγωγή της θέσης της γυναίκας με την Οικοκυρική Σχολή και, περισσότερο, με τους Συλλόγους Γυναίκων. Ολοκληρώνοντας το δυσάρεστο αυτό κεφάλαιο, το οποίο όμως νομίζω τεκμηριώνει τον ισχυρισμό ότι ο μακαριστός μητροπολίτης δεν υπήρξε ο άσφαιρος «παππούλης της Κρήτης», αλλά «ο δέσποτας του νησιού», θα σημειώσω μια σύμπτωση: ο Ειρηναίος «ανέστησε» με το εκκλησιαστικό του όνομα τον επίσκοπο Σικάγου Ειρηναίο Τσουρουνακή, αδελφό της μονής Αγίας Τριάδας, ο οποίος δεν είχε γίνει κι εκείνος επίσκοπος Κυδωνίας και Αποκόρωνου, όπως είχε ζητήσει, παρόλη τη συνηγορία του ποιμνίου της.

Ας αναφέρουμε όμως εδώ κάποια στοιχεία για το κοινωνικό έργο, το οποίο προσέφερε η μητρόπολη Κισάμου και Σελίνου επί των ημερών του. Είπε σε συνέντευξή του ο αιεμνηστος: «Την ιδέα των οικοτροφείων τη συνέλαβα περίπου το 1958 κι αφορμή γι' αυτό στάθηκαν κάποια παιδιά που έμεναν σε ενοικιαζόμενα δωμάτια δίπλα από τη Μητρόπολη. Κάθε πρωί περνώντας απ' έξω με συναντούσαν και με καλημέριζαν έως ότου μια μέρα, δεν ξέρω πώς, αποφάσισα κι εγώ να τους κάνω μια επίσκεψη. Σας είπα, ανάκαθεν είχα μια ιδιαίτερη ευαισθησία στα παιδιά και οι συνθήκες τελικά κάτω από τις οποίες διέκρινα ότι σπούδαζαν τα συγκεκριμένα παιδιά, μου θύμισαν τα δικά μου, δύσκολα μαθητικά και φοιτητικά χρόνια, τότε που κι εγώ σπούδαζα και συγχρόνως εργαζόμουν. Αποφάσισα λοιπόν να δημιουργήσω χώρους μέσα στους οποίους τα φτωχά παιδιά θα είχαν και την δυνατότητα να διευκολύνουν τις σπουδές τους μα και παράλληλα να κρατούν μια ουσιαστική σχέση με την εκκλησία, καθώς για να παροτρύνεις νέους ανθρώπους στη πίστη δεν γίνεται να το καταφέρεις με το να τους λες μόνο να αγαπούν το Χριστό αλλά με να τους δημιουργείς και το ανάλογο περιβάλλον, όπου μέσα του θα βλέπουν ζωντανά και έμπρακτα την αγάπη του Θεού προς το πρόσωπο τους...». Θα συνεχίσουμε όμως και την επόμενη εβδομάδα.

Ας αναφέρουμε όμως εδώ κάποια στοιχεία για το κοινωνικό έργο, το οποίο προσέφερε η μητρόπολη Κισάμου και Σελίνου επί των ημερών του. Είπε σε συνέντευξή του ο αιεμνηστος: «Την ιδέα των οικοτροφείων τη συνέλαβα περίπου το 1958 κι αφορμή γι' αυτό στάθηκαν κάποια παιδιά που έμεναν σε ενοικιαζόμενα δωμάτια δίπλα από τη Μητρόπολη. Κάθε πρωί περνώντας απ' έξω με συναντούσαν και με καλημέριζαν έως ότου μια μέρα, δεν ξέρω πώς, αποφάσισα κι εγώ να τους κάνω μια επίσκεψη. Σας είπα, ανάκαθεν είχα μια ιδιαίτερη ευαισθησία στα παιδιά και οι συνθήκες τελικά κάτω από τις οποίες διέκρινα ότι σπούδαζαν τα συγκεκριμένα παιδιά, μου θύμισαν τα δικά μου, δύσκολα μαθητικά και φοιτητικά χρόνια, τότε που κι εγώ σπούδαζα και συγχρόνως εργαζόμουν. Αποφάσισα λοιπόν να δημιουργήσω χώρους μέσα στους οποίους τα φτωχά παιδιά θα είχαν και την δυνατότητα να διευκολύνουν τις σπουδές τους μα και παράλληλα να κρατούν μια ουσιαστική σχέση με την εκκλησία, καθώς για να παροτρύνεις νέους ανθρώπους στη πίστη δεν γίνεται να το καταφέρεις με το να τους λες μόνο να αγαπούν το Χριστό αλλά με να τους δημιουργείς και το ανάλογο περιβάλλον, όπου μέσα του θα βλέπουν ζωντανά και έμπρακτα την αγάπη του Θεού προς το πρόσωπο τους...». Θα συνεχίσουμε όμως και την επόμενη εβδομάδα.

Ειρηναίος Γαλανάκης και Σταμάτης Αποστολάκης

του μέντορά του. Ας είναι ελαφρύ το χώμα που τους σκέπασε και τους δού!

Οι «Αναδιφρήσεις» των περασμένων δύο εβδομάδων ήταν αφιερωμένες στον Σταμάτη Αποστολάκη, με την ευκαιρία της συμπλήρωσης ενός χρόνου από την εκδημία του. Εκείνο που δεν τόνισα σ' αυτές είναι ότι ο αιεμνηστος δάσκαλος και λαογράφος υπήρξε στενός συνεργάτης του Ειρηναίου Γαλανάκη και μετά την εκδημία του αφιέρωσε πολλά χρόνια δουλειάς στη διάσωση και στην έκδοση του πνευματικού του έργου. Ήταν τόσο στενή και ζεστή η σχέση των δύο ανδρών, ώστε ο μακαριστός Ειρηναίος να του προξενήσει μια εξαιρετική κοπέλα, την κοινωνική λειτουργό Ελευθερία Κοντάκη, με την οποία και τους είχε συνδέσει δια βίου. Η σχέση αυτή, τόσο η φυσική με τη σύζυγό του όσο και η πνευματική με τον Ειρηναίο, είναι που έδωσε τη δύναμη στον Σταμάτη Αποστολάκη να αντιμετωπίσει επί μια δεκαετία έναν εξαιρετικά επιθετικό καρκίνο, αφού είχε θέσει ως σκοπό της υπολειπόμενης ζωής του να διαδώσει το πνευματικό έργο